

■ Η μέθοδος Project (σχέδιο εργασίας)

Η μέθοδος αυτή έχει τις ρίζες της στις απόψεις του Dewey για το βιωματικό τρόπο μάθησης, ενώ πρωτοπαρουσιάζεται το 1918 από τον Kilpatrick στις ΗΠΑ, όπου και κυριαρχεί βιβλιογραφικά από το 1989 (L. Katz & S. Chard). Στην Αγγλία αρχίζει να εφαρμόζεται εκτεταμένα από τις δεκαετίες 1960/70, ενώ σήμερα αντιπροσωπεύει την κυρίαρχη τάση διδακτικής μεθοδολογίας στα Νηπιαγωγεία Reggio Emilia στην Ιταλία. Στην Ελλάδα, εκφράστηκε αρχικά τη δεκαετία του 1920 από τον Δελμούζο και τον Παπαμαύρο, ενώ από τις αρχές του 1990 εφαρμόζεται ως κυρίαρχη μέθοδος στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ως μέθοδος εργασίας, περιλαμβάνεται στο πρόσφατο πλαίσιο αναμόρφωσης των αναλυτικών προγραμμάτων της εκπαίδευσης από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΦΕΚ Οκτ. 2001).

Project είναι μια εκτεταμένη σε βάθος έρευνα ενός θέματος, το οποίο προσεγγίζεται διεπιστημονικά από όλες τις πλευρές, με βάση την κατάρτιση ενός σχεδίου δράσεων από τα ίδια τα παιδιά. « Είναι μια ανοιχτή διαδικασία μάθησης, της οποίας το όρια και οι δυνατότητες δεν είναι αυστηρά καθορισμένα αλλά εξελίσσεται ανάλογα με την εκάστοτε κατάσταση και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων. Μέσα από τη βίωση της μπορεί να καταλάβει κανείς, πού φτάνουν τα όρια και οι δυνατότητες της» (Frey K.). Η μέθοδος αυτή χαρακτηρίζεται ως βιωματική-συμμετοχική ή ως βιωματική-επικοινωνιακή. (Χρυσαφίδης K. 2002). Ακόμα, στον ελληνικό χώρο έχει επικρατήσει να χρησιμοποιείται ο όρος «σχέδιο εργασίας».

■ Χαρακτηριστικά γνωρίσματα

- Η επιλογή του θέματος γίνεται από τα ίδια τα παιδιά μέσα από τα ενδιαφέροντα τους.
- Είναι ομαδοσυνεργατική μέθοδος, κυριαρχεί συλλογικό πνεύμα δράσης, οργανώνεται κατανομή αρμοδιοτήτων, ενεργειών ή δράσεων σε ομάδες.
- Το σύνολο των δράσεων χαρακτηρίζει η διαθεματικότητα (interdisciplinary), το θέμα δηλ. προσεγγίζεται από διαφορετικές πλευρές ή επιστήμες.
- Κατά τη διάρκεια της διεκπεραίωσης, οικοδομείται μια δυναμική σύνδεση των μελών α) μεταξύ τους και β) με τους εκάστοτε εμπλεκόμενους φορείς της τοπικής κοινωνίας.
- Η διευθέτηση διαφωνιών και συγκρούσεων καθώς και η αντιμετώπιση προβλημάτων συμβαίνει μέσα στην ομάδα από τα ίδια τα μέλη της.
- Η διαδικασία μάθησης ακολουθεί τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και τους ρυθμούς του κάθε παιδιού.
- Η ολοκλήρωση μπορεί να καταλήγει σε ένα ορατό αποτέλεσμα (εκδήλωση, κατασκευή κ.λπ.) ή σε απόκτηση δεξιοτήτων, στάσεων ή συμπεριφοράς.

■ Φάσεις της μεθόδου

A' φάση: Επιλογή θέματος (ανταλλαγή απόψεων μέχρι συμφωνίας)

Όλες οι εκφάνσεις του φυσικού και κοινωνικο-πολιτισμικού περιβάλλοντος μπορούν να αποτελέσουν πεδίο για την αρχή διεξαγωγής ενός σχεδίου εργασίας. Σημαντικό ρόλο παίζει η ελευθερία επιλογής, για αυτό δεν θα πρέπει να προέρχεται από τον εκπαιδευτικό. Παράλληλα όμως ο εκπαιδευτικός

μπορεί να παρέχει πλούσια ερεθίσματα στα παιδιά, όπως βιβλία, ταινίες, παραστάσεις μέσα από τα οποία κεντρίζεται το ενδιαφέρον τους και μπορεί να ξεκινήσει ένα σχέδιο. Ακόμα, θα πρέπει διαμέσου της παρατήρησης να διαβλέπει αν υπάρχει έντονο ενδιαφέρον για κάτι, που μπορεί να εξελιχθεί σε σχέδιο εργασίας. Στη φάση αυτή θα πρέπει όλα τα παιδιά να ενθαρρύνονται να εκφράζονται ελεύθερα. Έτσι, μπορεί να προκύψουν κι άλλες προτάσεις ως «Θύελλα ιδεών». Τα παιδιά θα πρέπει να επιχειρηματολογήσουν υπέρ της μιας ή της άλλης πρότασης, να εκφράσουν τη γνώμη τους, να ανταλλάξουν τις απόψεις τους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να υποβοηθήσει τη συζήτηση με διευκρινιστικές ερωτήσεις. Μπορεί να πάρει και ώρες, μπορεί δηλ. να μη καταλήξουμε σε μια συμφωνία από την πρώτη συζήτηση.

Β' φάση: Διαμόρφωση πλαισίων δράσης

Πρόκειται για τον προγραμματισμό των πρώτων δράσεων. Τα παιδιά εκφράζουν τις επιθυμίες τους, τι θέλουν να μάθουν, τι θέλουν να κάνουν, ποιον ειδικό να καλέσουν, σε ποιο χώρο να μεταβούν κ.λπ. Σχεδιάζουν τις φάσεις εξέλιξης, ποιες δραστηριότητες μπορεί να γίνουν, τι μπορεί να προκύψει στο τέλος, π.χ. μια παράσταση, μια έκθεση, ένα φιλμ, ένα βιβλίο κ.λπ. Σκέφτονται για τις δυνατότητες που υπάρχουν στο περιβάλλον, ποιοι μπορούν να τους βοηθήσουν, αν χρειαστούν μετακινήσεις κ.λπ.

(Η Α' και η Β' φάση μπορούν στις μικρότερες ηλικίες να αποτελέσουν μια φάση).

Γ' φάση: Υλοποίηση

Ακολουθεί ως συνέχεια της προηγούμενης φάσης. Δεν είναι απαραίτητο όλα τα μέλη να κάνουν την ίδια εργασία. Η κατανομή των εργασιών, που γίνεται σύμφωνα με τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντα του καθενός, εμπλουτίζει την παιδαγωγική διαδικασία. Τα παιδιά εργάζονται σε μικρότερες ή μεγαλύτερες ομάδες. Σ' αυτήν την φάση διατίθεται ο περισσότερος χρόνος. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να φροντίσει να υπάρχει ευελιξία, ώστε η δράση να προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες. Σε αυτήν την φάση παρεμβάλλονται τα διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης.

Διαλείμματα ενημέρωσης και ανατροφοδότησης: Τα μέλη της ομάδας ενημερώνονται μεταξύ τους για την εξέλιξη του σχεδίου εργασίας, διαπιστώνουν την πρόοδο, ανταλάσσουν πληροφορίες, διατυπώνουν νέους προβληματισμούς, ιδέες και προτάσεις. Κρίνουν τις δράσεις τους, τους κανόνες επικοινωνίας και συμπεριφοράς, εξετάζουν επιτυχημένες ή και αποτυχημένες ενέργειες. Έτσι, επιτυγχάνεται ένας συντονισμός στην ομάδα και υποβοηθείται ο προσανατολισμός, όταν αυτός χάνεται. Τα διαλείμματα αυτά είναι σημαντικά, γιατί βοηθούν στην ανατροφοδότηση των μελών και της διαδικασίας. Επίσης, σ' αυτά δίνεται η δυνατότητα να συζητήσουν τις διαπροσωπικές τους σχέσεις, διευθετούν τις διαφωνίες τους, επιλύουν τις συγκρούσεις τους. Η μέθοδος project δεν παραμερίζει τα προβλήματα διαπροσωπικών σχέσεων (π.χ. κάποιος δεν δουλεύει, δεν φέρνει τίποτα, κ.λπ.), αλλά τα φέρνει στην επιφάνεια ώστε να λυθούν. Στα μικρής διάρκειας project αυτά τα διαλείμματα δεν είναι απαραίτητα. (Frey K.)

Δ' φάση: Ολοκλήρωση

Κάθε project είναι μοναδικό, είναι ένα «ταξίδι» δημιουργίας των παιδιών. Σ' αυτήν τη φάση θα φανεί ποιους στόχους έχουν εκπληρώσει τα παιδιά, μέσα από αυτό.

A. Είναι δυνατόν να περατώνεται με μια εκδήλωση, μια παρουσίαση, ένα βιβλίο, μια έκθεση, με οργάνωση από ομάδες εργασίας παιδιών, γεγονός που δημιουργεί σε όλους ικανοποίηση.

B. Βέβαια, υπάρχει και η περίπτωση να μην παραχθεί ως αποτέλεσμα κάτι το άμεσα ορατό, αλλά να έχει σχέση με τη διαδικασία υλοποίησης και να αφορά στην απόκτηση μιας συγκεκριμένης δεξιότητας ή κάποιας συμπεριφοράς ή στην πρόσληψη στάσης ζωής, π.χ. μέσα από ένα project με θέμα «τα βιβλία» τα παιδιά έμαθαν να γράφουν και να διαβάζουν. Συνήθως ένα αρκετής διάρκειας project περιέχει και τα δυο. (Frey K.)

Τη φάση αυτή ολοκληρώνει η αξιολόγηση.

Στα σχολεία του Reggio Emilia δίνεται μεγάλη σημασία στην προσεκτική συλλογή, ανάλυση, ερμηνεία και παρουσίαση των γνώσεων που αποκτήθηκαν, οι οποίες έτσι γνωστοποιούνται και στους γονείς, ενώ

ο εκπαιδευτικός εμβαθύνει τη γνώση του για την πρόοδο του κάθε παιδιού. Μεγάλη σημασία έχει επίσης ο τρόπος παρουσίασης των γνώσεων, ιδεών, συναίσθημάτων, από τα παιδιά, σύμφωνα με αυτό που ονομάζουμε «γραφική γλώσσα»: με διάφορες μορφές, όπως διαγράμματα, αναπαραστάσεις, ζωγραφιές και άλλες μορφές τέχνης, όπως η θεατρική, τα παιδιά παρουσιάζουν τις ιδέες τους. (Γκλιάου Ν.).

■ Διάρκεια

Ένα σχέδιο εργασίας μπορεί να έχει μικρή διάρκεια έως μια μέρα, μέτρια έως μια εβδομάδα ή μεγαλύτερη διάρκεια έως και ολόκληρη τη σχολική χρονιά. Στην προσχολική εκπαίδευση υπάρχει αρκετή ευελιξία ώστε να διατίθεται ανάλογος χρόνος μέσα στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα.

■ Χώρος και εξοπλισμός

Καλό θα είναι να διαμορφώσουμε στην τάξη μας μια γωνιά φιλοξενίας, την οποία εξοπλίζουμε κατάλληλα: π.χ. με πίνακες ανακοινώσεων, ράφια, τραπέζι, κ.α. Σ' αυτήν την καθορισμένη γωνιά θα συγκεντρώνουμε τις εργασίες των παιδιών, φωτογραφίες, ηχογραφημένο υλικό και ό,τι άλλο σχετικό προκύπτει. Η γωνιά αυτή θα λειτουργεί και ως τράπεζα ανατροφοδότησης για την εξέλιξη του project. (Δεληκανάκη Ν., 2000).

■ Ο ρόλος του εκπαιδευτικού

Ο εκπαιδευτικός είναι παρών ως καθοδηγητής, αλλά μόνο όταν τα παιδιά χρειάζονται βοήθεια. Η φιλοσοφία της μεθόδου είναι ριζικά αντίθετη με τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία. Τα παιδιά θα πρέπει να κάνουν όσο το δυνατόν περισσότερα μόνα τους. Ο εκπαιδευτικός κατά τη διαδικασία μπορεί να έχει ρόλο:

- **Συντονιστικό:** δεν προσφέρει έτοιμη γνώση, αλλά καθοδηγεί τα παιδιά στο πώς να οργανώνονται και πώς να μαθαίνουν.
- **Παρωθητικό:** ενθαρρύνει τα παιδιά στα βήματα τους, ιδιαίτερα τα δειλά, ώστε να παρατηρούν, να αναλύουν, να συγκρίνουν, να ανακαλύπτουν σχέσεις, να ερμηνεύουν, στην πορεία μιας δομητικής γνωστικής διαδικασίας σε περιβάλλον κοινωνικής αλληλεπίδρασης.
- **Δημοκρατικό:** δεν επιβάλλει τις απόψεις του, προτείνει επιλογές, υποστηρίζει τις προσπάθειες των παιδιών και αξιολογεί μαζί τους την εξέλιξη και τα αποτελέσματα του σχεδίου εργασίας.

■ Διαφορές

παραδοσιακή μάθηση

Αυστηρή οργάνωση της ύλης: μαθήματα
Ο εκπαιδευτικός μεταδότης της γνώσης,
τους λύνει τα ζητήματα τους
Οι μαθητές μαθαίνουν αυτά που ο
εκπ/κός και τα βιβλία ορίζουν
Αμοιβές και ποινές απαραίτητες. Η μάθη-
ση κατευθύνεται από εξωτερικά κίνητρα.
Σχολείο ελέγχου

μη παραδοσιακή μάθηση

Διεπιστημονική προσέγγιση: Διαθεμ/τητα
Συντονιστής των δράσεων του παιδιού
Αναζητούν τις λύσεις μόνοι τους
Οι μαθητές προτείνουν τις δραστηριότητες
που τους ενδιαφέρουν
Κίνητρα της μάθησης εσωτερικά,
μέσα από τη δράση επιλογής τους
Σχολείο επικοινωνίας

(Μυλωνάκου – Κεκέ Η., 2001)

Α' φάση σχεδίου εργασίας (σημαντικές επισημάνσεις)

■ 1. Επιλογή θέματος

• από τα ενδιαφέροντα των παιδιών:

- για ένα απρόσμενο περιστατικό-καταλύτης μέσα στην τάξη ή έξω στην αυλή (ένας αδέσποτος σκύλος, μια φωλιά μυρμηγκιών, δυο παιδιά που συγκρούστηκαν έντονα, μια οικοδομή που άρχισε να χτίζεται δίπλα στο σχολείο, ένα έντονο φυσικό φαινόμενο κ.λπ.),

- από παρατήρηση κατά το ελεύθερο παιχνίδι στις γωνιές (παιζουν διαστημόπλοια),
- από παρατήρηση κατά το ελεύθερο σχέδιο (ζωγραφίζουν φορτηγά, αυτοκίνητα),
- από μια θεατρική παράσταση που παρακολουθήσαμε (π.χ. ο «Ερωτόκριτος»),
- από ένα γεγονός της ειδησεογραφικής επικαιρότητας (απεργία σκουπιδιάρηδων) κ.ά.

• από πρόταση του παιδαγωγού:

όταν βοηθάει να προκύψει ένα θέμα φέρνοντας στην τάξη κάποιο υλικό (μια ταΐνια, ένα βιβλίο, ένα μουσικό απόσπασμα, μια εφημερίδα κλπ.), το οποίο όμως θα πρέπει να ενδιαφέρει τα παιδιά άμεσα, ενώ δεν θα πρέπει να συμβαίνει ως κανόνας.

■ 2. Ο παιδαγωγός και τα παιδιά συζητούν μια - δυο φορές, πιθανόν διαβάζουν ένα διαθέσιμο σχετικό βιβλίο, ζωγραφίζουν, παίζουν σχετικό παιχνίδι κ.λπ. ώσπου να καταλήξουν αν το θέμα παρουσιάζει ενδιαφέροντα και είναι εφαρμόσιμο. Λήψη απόφασης: ναι ή όχι. Στη συνέχεια εκπονούν το διάγραμμα σχεδιασμού.

■ 3. Διαγράμματα σχεδιασμού

- Ένας παιδαγωγός μπορεί να κάνει για τον εαυτό του ένα διάγραμμα σχεδιασμού τοποθετώντας το θέμα στη μέση και ακτινωτά τις υποενότητες ή τις έννοιες του και να καταγράψει πώς συνδέονται με το αναλυτικό πρόγραμμα, ώστε να δει περίπου τις δυνατότητες ανάπτυξης του σχεδίου εργασίας.

- Το επόμενο βήμα μεθοδολογικά είναι να σχεδιάσει ο παιδαγωγός ένα διάγραμμα καταγράφοντας ακτινωτά τις γνώσεις ή απόψεις των παιδιών για το θέμα, αφού θέσει την ερώτηση «τι γνωρίζετε», ενώ μπορεί να φροντίζει για την ομαδοποιημένη καταγραφή όλων αυτών σε υποενότητες. Εκεί καταγράφει και τα ερωτήματα των παιδιών αφού θέσει την ερώτηση «τι άλλο θα θέλατε να μάθετε για το θέμα».

Στη συνέχεια καταγράφουμε ιδέες για το που θα ψάξουν, ποιον ειδικό θα καλέσουν, που θα κάνουν επίσκεψη, ποιοι θα τους βοηθήσουν, οι γονείς πως μπορούν να συμμετάσχουν, πως θα τα παρουσιάσουν κ.λπ. (πρώτος γενικός σχεδιασμός δράσεων).

1η ερώτηση παιδαγωγού: τι γνωρίζουμε για το θέμα;

καταγράφουμε ακτινωτά και ομαδοποιημένα αυτά που λένε τα παιδιά

2η ερώτηση παιδαγωγού: τι θέλουμε να μάθουμε για αυτό;

καταγράφουμε ακτινωτά και ομαδοποιημένα αυτά που προβληματίζουν τα παιδιά (ερωτήματα)

3η ερώτηση παιδαγωγού: πώς θα τα μάθουμε;

καταγράφουμε σε κατάλογο τις πρώτες δράσεις έρευνας, που προτείνονται για να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα (να πάμε, να καλέσουμε, να διαβάσουμε...) Συγκροτούνται οι ομάδες, ετοιμάζουν σημείωμα για γονείς και περνάμε στη β' φάση.

Β' φάση σχεδίου εργασίας (σημαντικές επισημάνσεις)

Έρευνα-υλοποίηση δράσεων(αναπαραστάσεις)-σύνοψη/επανεξέταση

- Ετοιμάζουμε μια γωνιά φιλοξενίας (κάτω από το διάγραμμα σχεδιασμού τοποθετούμε ένα τραπέζι, δίπλα πίνακα αναρτήσεων, δυο ράφια κ.λπ.) για να υποδεχτούμε το πρώτο υλικό που θα φέρουν (βιβλία, εικόνες, ταινίες κ.λπ.).
- Φροντίζουμε η επίσκεψη στο χώρο ενδιαφέροντος και η πρόσκληση του ειδικού στην τάξη να γίνει όσο το δυνατόν νωρίτερα, στην αρχή της β' φάσης ώστε να υπάρξει υλικό για επεξεργασία.
- Η προετοιμασία από πριν (τι εξοπλισμό, με ποιους κανόνες, τι ερωτήσεις), οι καταγραφές κατά τη διάρκεια (σχέδια, συνεντεύξεις, χάρτες, γραπτός λόγος), η επεξεργασία μετά στην τάξη, γίνεται από τις ομάδες (κάθε μια ερευνά για τη συγκεκριμένη θεματική υποενότητα που έχει αναλάβει).

► 1. Η έρευνα

- δεν καθοδηγείται από τον παιδαγωγό αλλά αυτός την υποστηρίζει
- μπορεί να διεξάγεται από μια μικρή ομάδα παιδιών ή από ολόκληρη την τάξη ή κάποιες φορές από ένα παιδί
- εστιάζεται στην εύρεση απαντήσεων στα ερωτήματα που τέθηκαν από πριν
- διεξάγεται με άμεση παρατήρηση στο χώρο ενδιαφέροντος και μέσα από δευτερογενείς πηγές (βιβλία, ταινίες, κ.λπ.): τα παιδιά παρατηρούν, ρωτούν, κάνουν μετρήσεις μέσω οργάνων, κάνουν καταγραφές με πολλούς τρόπους (φωτογράφηση, σχέδια, σχεδιαγράμματα, χάρτες, ερωτηματολόγια, γραπτός λόγος, συνεντεύξεις).

► 2. Οι δραστηριότητες αναπαράστασης

- η κάθε ομάδα παρουσιάζει στις άλλες ομάδες αυτά που έμαθαν
- αναπαριστούν τις γνώσεις τους με τις «χλιες γλώσσες» αναπαράστασης που διαθέτουν τα παιδιά: με προφορικό και γραπτό λόγο, με εικαστικό τρόπο, με μουσικοκινητική έκφραση, με θεατρική έκφραση
- από αυτές τις δράσεις προκύπτουν κάποια προϊόντα που θα τα εκθέσουν στο τέλος (σχέδια, χάρτες, κατασκευές, κατάλογοι, αφίσα κ.ά.)
- οι δραστηριότητες υλοποιούνται ευέλικτα σε οποιαδήποτε χρονική περίοδο της ημέρας, όχι όμως εξ ολοκλήρου στο καθημερινό σχολικό πρόγραμμα
- ο εκπαιδευτικός συντονίζει τις δράσεις των ομάδων, τις συνδέει ευέλικτα –όπου συνδέονται– με το Α.Π., ενιαίοποιώντας διαθεματικά τη γνώση, δεν οργανώνει ο ίδιος δραστηριότητες σε σχέση με το project, ενισχύει τη συνέχεια με ερωτήσεις διερευνητικού και υποστηρικτικού τύπου.

► 3. Σύνοψη/επανεξέταση

- ο εκπαιδευτικός μαζί με τα παιδιά επανεξετάζουν το διάγραμμα σχεδιασμού συνοψίζοντας τι έμαθαν
- πιθανόν θέτουν νέα ερωτήματα και νέες δράσεις (ανάλογα με το ενδιαφέρον των παιδιών που προσδιορίζει και τη διάρκεια του project).

(Helm J., Katz L., 2002)

Γ' φάση σχεδίου εργασίας (σημαντικές επισημάνσεις)

■■■ Κορύφωση – περάτωση – αξιολόγηση

Απολογισμός: τη φάση αυτή χαρακτηρίζει καταρχήν ο απολογισμός της μέχρι τώρα πορείας του σχεδίου εργασίας και στη συνέχεια η υλοποίηση δράσεων που οδηγούν στη μορφή κορύφωσης-περάτωσης, για την οποία αποφασίζει η ολομέλεια των παιδιών, καθώς και η αξιολόγηση.

■■■ Σχεδιασμός της τελικής φάσης-κορύφωσης

Είναι η φάση κατά την οποία θα παρουσιαστεί το σχέδιο εργασίας έξω από τα στενά όρια της τάξης, γεγονός όπου αποτυπώνεται η κοινωνική παρέμβαση του σχολείου. Ερωτήματα βιοηθητικά στο σχεδιασμό της φάσης αυτής προκύπτουν είτε από τα παιδιά είτε από τον εκπαιδευτικό: Πώς; Πού; Σε ποιο ακροατήριο; Τι από τα παρακάτω;

- Συνολική αφήγηση με φωτογραφίες και σλάιτς
- Καταγραφή σε βιβλίο και εκτύπωση σε αντίτυπα
- Παρουσίαση σε μια γιγαντοαφίσα
- Καταγραφή σε cd rom (κείμενα, βίντεο, εικόνες, παιχνίδια)
- Κατασκευή μεγάλου μεγέθους (π.χ. ένα εικαστικό έργο στον τοίχο της αυλής)
- Παρουσίαση μέσα από μια τελική θεατρική παράσταση
- Άλλο

Νέα συγκρότηση ομάδων για την τελική διεκπεραίωση μπορεί να συμβεί ή οι ήδη συγκροτημένες ομάδες μπορεί να συνεργαστούν, π.χ. για μια τελική θεατρική παράσταση μπορούμε να συγκροτήσουμε ομάδες σκηνικών, κοστουμιών, προσκλήσεων και προγραμμάτων, μουσικής επένδυσης κ.λπ.

■■■ Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση καταγράφεται σε σχέση με τη συμμετοχή των παιδιών:

- Έχουν επιτευχθεί στόχοι γνωστικοί, ποιοι;
- Έχουν καλλιεργηθεί δεξιότητες, ποιες; ...
- Έχουν αναπτυχθεί νέες στάσεις και αξίες, ποιες; κ.λπ.

– Η αξιολόγηση σε σχέση με τη συμμετοχή των γονέων ή την ευρύτερη τοπική κοινωνία σηματοδοτεί το άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία.

– Η αξιολόγηση σε σχέση με τις διαπροσωπικές σχέσεις των εκπαιδευτικών που αναπτύχθηκαν ανάμεσα τους είναι απαραίτητη είτε σε θετική είτε σε αρνητική καταγραφή.

Βιβλιογραφία

- ΑΠΘ-ΤΕΠΑΕ & ΟΜΕΠ:** Η Διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας και της μάθησης στην προσχολική και την πρώτη σχολική ηλικία, πρακτικά πανελλήνιου συνεδρίου, Ελληνικά Γράμματα 2005.
- Αυγητίδου Σοφία** (επιμ.): Συνεργατική μάθηση στην προσχολική εκπαίδευση: έρευνα και εφαρμογές, Gutenberg.
- Γκλιάου Νικολέτα:** Η μέθοδος Project, Σύγχρονο Νηπ/γείο, 25, 14-19.
- Δεληκανάκη Ν.,Κοκολάκη Ρ. Νοίδου Μ.:** Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία, Ελληνικά Γράμματα 2000.
- Δεληκανάκη Νίκη** (εικον. Καλλιφατίδου Σ.): Συναισθηματική Αγωγή, Ταξιδευτής 2005.
- Frey Karl:** Η μέθοδος Project, Κυριακίδη 2002.
- Helm J.H., Katz L.:** Μέθοδος project και προσχολική εκπαίδευση, Μεταίχμιο 2002.
- Κακανά Δόμνα:** Η Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση: θεωτητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδη 2008.
- Katz L. & Chard S.:** Η μέθοδος project: η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας, Ατραπός 2004.
- Κουτσουβάνου Ευγενία** (εισαγ.-επιμ.): Reggio Emilia: οι χίλιες γλώσσες των παιδιών προσχολικής ηλικίας, Πατάκη 2002.
- Ματσαγγούρας Ήλιας:** Η διαθεματικότητα στη σχολική τάξη, εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας, Γρηγόρη 2006.
- Μουμουλίδου Μαρία:** Η παιδαγωγική του σχεδίου εργασίας στην προσχολική εκπαίδευση, Τυπωθήτω.
- Μυλωνάκου-Κεκέ Ήρώ:** εισήγηση σεμιναρίου Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για Σχ. Συμβούλους, Αθήνα 2001.
- Ντολιοπούλου Ελση:** Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής, Τυπωθήτω 1999.
- Πανταζής Σπύρος:** Η παιδαγωγική εργασία στο Νηπιαγωγείο, Gutenberg.
- Χρυσαφίδης Κώστας:** Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία, Gutenberg 2002.
- Σερλέτη Ευθυμία & Ομάδα Νηπ/γών:** Η προσέγγιση των Σχεδίων Εργασίας, Μορφωτική Εστία Καλαμαριάς, 2005.
- Τζώρτζη Άννα:** Η οργάνωση και η λειτουργία των ομάδων στο νηπιαγωγείο, Σπουδή.
- ΥΠΕΠΘ-Π.Ι.:** Δημιουργικές-διαθεματικές δραστηριότητες για την ευέλικτη ζώνη του Δημοτικού σχολείου, Αθήνα 2001.
- ΥΠΕΠΘ-Π.Ι.:** Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα σχεδιασμού & ανάπτυξης δραστηριοτήτων, Αθήνα 2002.